Trafikutskottets betänkande 1983/84:30

om forskning (prop. 1983/84:107 bil. 4)

Sammanfattning

I propositionen – varmed här och i fortsättningen avses dess bilaga 4 – föreslår regeringen (kommunikationsdepartementet) bl. a. att transportforskningsdelegationen och kollektivtrafikberedningen sammanförs till en ny myndighet, transportforskningsberedningen. Den nya myndighetens uppgift blir att stödja forsknings- och utvecklingsverksamhet inom transportområdet och att samordna transportforskningen.

Utskottet tillstyrker förslaget, liksom regeringens förslag i övrigt, vilka gäller *dels* riktlinjer avseende beredningens uppgifter och organisation, *dels* vissa andra frågor av administrativt och finansiellt slag.

I betänkandet behandlas vidare motionsyrkanden om främst administrativa frågor. De gäller transportforskningsberedningens sammansättning och lokalisering, valet av ordförande, antalet anställda i beredningens kansli samt vissa remissförfaranden. Samtliga dessa yrkanden avstyrks liksom två yrkanden om transportforskningens innehåll och inriktning.

Enligt en gemensam m-, c- och fp-reservation bör beredningens kansliresurser bli mindre än vad som förordas i propositionen. Medel som därigenom frigörs bör komma transportforskningen till godo.

I en vpk-reservation yrkas att forskning skall bedrivas om bilismens och bilindustrins roll i Sverige.

I en c-reservation yrkas att transportforskningsberedningen lokaliseras till Linköping.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1983/84:107 bilaga 4 (kommunikationsdepartementet) med hänvisning till vad föredragande departementschefen anfört föreslagit riksdagen att

1. godkänna att transportforskningsdelegationen och kollektivtrafikberedningen upphör och att en central myndighet (transportforskningsberedningen) med uppgifter och organisation enligt de riktlinjer som i propositionen har förordats inrättas den 1 juli 1984,

2. bemyndiga regeringen att för chefen för transportforskningsberedningens kansli inrätta en ordinarie tjänst med beteckningen p,

3. till Transportforskningsberedningen under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag på 24 611 000 kr.,

4. medge att regeringen bemyndigar transportforskningsberedningen att

besluta om statligt stöd till forskning och utveckling under budgetåren 1985/86 och 1986/87 inom en ram av 12 000 000 kr. resp. 8 000 000 kr.,

5. med ändring av vad som föreslås i proposition 1983/84:100 bil. 8 till Kommittéer m. m. under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 3 100 000 kr.,

6. godkänna att befintliga reservationer på anslagen under sjätte huvudtiteln Åtgärder för att främja investeringar och utvecklingsarbete i kollektivtrafiken, Transportforskningsdelegationen och Kollektivtrafikberedningen överförs den 1 juli 1984 till reservationsanslaget Transportforskningsberedningen.

Genom propositionen återkallar regeringen förslagen i proposition 1983/84:100 bilaga 8 (kommunikationsdepartementet) till reservationsanslag till Transportforskningsdelegationen och Kollektivtrafikberedningen för budgetåret 1984/85.

Motion framlagd under den allmänna motionstiden 1984

I motion 1983/84:2509 av Rolf Clarkson m. fl. (m) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 24), att riksdagen beslutar uttala sig för att Kollektivtrafikberedningen ej permanentas och att arbetsuppgifterna successivt avvecklas.

Motioner framlagda med anledning av propositionen

I motion 1983/84:2593 av Olle Grahn och Linnea Hörlén (båda fp) yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om administrativa besparingar i samband med upprättandet av transportforskningsberedningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om sådana obesvarade frågor i propositionen som transportforskningsberedningen bör studera,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om valet av ordförande i transportforskningsberedningen.

I motion 1983/84:2603 av Inga-Britt Johansson m. fl. (s) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om samarbete mellan TFB och VTS.

I motion 1983/84:2615 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 19 och 20),

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs under avsnittet transportforskning angående omfördelning av medel från administrationen till den direkta forskningen,

20. att riksdagen beslutar att den nya myndigheten transportforskningsberedningen skall lokaliseras till Linköping.

I motion 1983/84:2626 av Sven Henricsson (vpk) yrkas

1. att riksdagen vad avser TFB:s uppgifter och organisation som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om forskning kring bilismens och bilindustrins roll,

2. att riksdagen vad avser TFB:s uppgifter och organisation som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om arbetstagarorganisationernas representation i TFB och dess programgrupper,

3. att riksdagen vad avser TFB:s uppgifter och organisation som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om remissbehandlingen av forskningsprogrammen.

Utskottet

I propositionen framhålls inledningsvis att transportforskningen är av klart trafikpolitiskt intresse och måste ses som ett viktigt medel att nå olika samhälleliga mål. För en effektiv transportforskning fordras enligt föredragande departementschefen en bättre samordning än f. n. av de relativt små och splittrade resurser som finns i dag. Som ett led i en sådan bättre samordning föreslås att transportforskningsdelegationen (TFD) och kollektivtrafikberedningen (KTB) sammanförs till en ny myndighet – transportforskningsberedningen (TFB).

Beredningens ledamöter bör – fortsätter föredraganden – utses av regeringen och företräda avnämare, forskningsorgan samt trafik- och transportmyndigheter. TFD:s och KTB:s nuvarande kansliresurser – f. n. tolv personer – bör i sin helhet överflyttas till den nya myndigheten.

Föredraganden betonar vidare vikten av att möjligheterna till samordnade resursinsatser med andra myndigheter m. fl. tillvaratas för att effektivisera transportforskningen. Vidare bör TFB i samband med utarbetandet av beredningens långsiktiga program, efter samråd med berörda myndigheter, ange inom vilka forskningsområden samordnade resursinsatser bör förekomma samt de olika resursinsatsernas storlek. Utgångspunkten i det långsiktiga programarbetet bör vara en kartläggning av avnämarnas forskningsbehov, trafikpolitiska beslut m. m.

Den långsiktiga kunskapsuppbyggande forskningen är – framhåller föredraganden – av fundamental betydelse för att säkra den kompetens inom olika FoU-områden som krävs för att den mer tillämpade forskningen skall bli effektiv. I sammanhanget betonas särskilt TFB:s ansvar för den kunskapsuppbyggande forskningen. Vidare understryker föredraganden nödvändigheten av att informationsverksamheten förstärks.

I den under den allmänna motionstiden innevarande år väckta motionen 1983/84:2509 (m) yrkas att riksdagen uttalar sig för att kollektivtrafikberedningen ej permanentas och att arbetsuppgifterna successivt avvecklas.

Utskottet tillstyrker den i propositionen föreslagna *sammanslagningen av*

transportforskningsdelegationen och kollektivtrafikberedningen. Genom att så sker synes syftet med motionsyrkandet bli tillgodosett, varför det bör kunna lämnas utan åtgärd.

I motionerna 1983/84:2593 (fp) och 1983/84:2615 (c) framhålls att sammanslagningen av TFD och KTB bör medföra administrativa besparingar genom att *transportforskningsberedningens kansliresurser* får mindre omfattning än vad de båda kanslierna tillsammans har i dag. Besparingarna bör komma forskningsverksamheten till godo.

Av propositionen framgår att de uppgifter som TFB avses få i fråga om bl. a. samordning och planering av transportforskningen samt informationsverksamhet inte har någon direkt motsvarighet inom ramen för vare sig TFD:s eller KTB:s verksamhet. Utskottet delar föredragandens uppfattning om vikten av att TFB får ansvaret för dessa uppgifter. De i propositionen föreslagna kansliresurserna synes därför t. v. erforderliga.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena och tillstyrker de i propositionen förordade riktlinjerna avseende TFB:s uppgifter och organisation i motsvarande del.

Enligt motion 1983/84:2593 (fp) är det angeläget att regeringen vid valet av ordförande i TFB utser en person som omfattas av stort förtroende hos de myndigheter och övriga avnämare som berörs av verksamheten. Det vore en fördel – framhåller motionärerna – om denna person stod fri från koppling till myndigheter eller näringar med anknytningar till transportväsendet.

Utskottet förutsätter självfallet att regeringen utser en lämplig person att vara ordförande i TFB. Något behov av sådant tillkännagivande som begärs i motionen synes sålunda inte föreligga, varför yrkandet härom avstyrks.

I motion 1983/84:2626 (vpk) framhålls att arbetstagarorganisationerna bör erhålla en god representation såväl i TFB som i dess arbetsgrupper. Forskningspolitiken måste ses i sitt samhälleliga sammanhang – betonar motionären – och vara infogad i arbetarrörelsens strävan till demokratisk förnyelse och folkligt engagemang i arbetet för nödvändiga samhällsförbättringar. Vidare framhålls i motionen att remissyttranden över lång- och kortsiktiga forskningsprogram bör inhämtas från fackliga organisationer som berörs i sammanhanget.

Utskottet, som delar föredragandens uppfattning om transportforskningens betydelse för att nå olika samhälleliga mål, utgår från att regeringen ser till att TFB och dess programgrupper får en sådan sammansättning att uppnåendet av målen främjas.

I propositionen betonas att de lång- och kortsiktiga forskningsprogrammen bör bli föremål för en allsidig remissbehandling, innan de fastställs. Utskottet, som ansluter sig även till denna uppfattning, förutsätter att också de remissförfaranden, varom blir fråga, kommer att bestämmas med

utgångspunkt i önskvärdheten att tjäna transportforskningens angivna syfte.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet inte någon riksdagens åtgärd erforderlig och avstyrker motionen i här berörda delar. De i propositionen förordade riktlinjerna avseende transportforskningsberedningens uppgifter och organisation tillstyrks i motsvarande delar.

I motion 1983/84:2603 (s) framhålls att Stiftelsen Västsvenska transportsekretariatet (VTS) utgör en värdefull resurs på transportforskningsområdet. Ett statligt stöd på 200 000 kr. per år till VTS torde enligt motionärerna lösa VTS nuvarande problem med forskningsinitiering. Stiftelsens kompetens bör tillvaratas vid omorganisationen av transportforskningsresurserna genom ett samarbete mellan TFB och VTS.

I likhet med föredraganden anser utskottet att det är viktigt att TFB tar till vara möjligheterna till samordnade resursinsatser med andra myndigheter och institutioner m. fl. Utskottet förutsätter sålunda att samarbete och ekonomiskt stöd av det slag som motionärerna aktualiserar kommer till stånd i all den utsträckning som TFB kan komma att finna ändamålsenlig och i övrigt lämplig.

Då någon riksdagens åtgärd följaktligen ej synes böra komma i fråga avstyrks motionen.

I motion 1983/84:2593 (fp) framhålls att propositionen inte belyser de speciella förutsättningar i fråga om kunskapsuppbyggnad som gäller för transportforskningsområdet. En särskild uppstöttning av transportforskningen inom ramen för ämnen som t. ex. national- och företagsekonomi, kulturgeografi och psykologi är enligt motionärerna av stor betydelse. I propositionen redovisas inte hur den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden skall ske och inte heller hur man skall stimulera tillströmningen av forskare till det tämligen oetablerade transportforskningsområdet. Vidare framhåller motionärerna att man i propositionen inte har behandlat den fundamentala frågan hur man skall kunna förbättra kontakterna mellan näringsliv, universitet och högskolor. Ett annat i propositionen ej uppmärksammat spörsmål – heter det i motionen – är hur forskningsresultaten skall nyttiggöras. De nämnda frågorna bör enligt motionärerna TFB noga beakta och därefter till berörda organ lämna förslag till problemens lösning.

Utskottet delar uppfattningen att den långsiktiga kunskapsuppbyggande forskningen är av grundläggande betydelse för att säkra erforderlig kompetens inom transportforskningsområdet. Utskottet utgår från att arbetet inom de programgrupper som avses bli inrättade kommer att ge underlag för ställningstaganden till frågan om kunskapsuppbyggnadens närmare utformning.

Av propositionen framgår att TFB avses kunna bidra till att finansiera ett antal forskartjänster vid högskolan. Härigenom och genom den satsning som kommer att ske på långsiktig kunskapsuppbyggande forskning torde rekryte-

ringen av forskare till transportforskningsområdet stimuleras.

Vidare framgår av propositionen att en utgångspunkt i det långsiktiga programarbetet bör vara en kartläggning av avnämarnas forskningsbehov. TFB bör med hjälp av programgrupperna och kansliet samt i samarbete med avnämare och forskare kartlägga de väsentliga problem som har betydelse för utvecklingen inom ansvarsområdet. Än vidare bör – som nämnts – TFB:s ledamöter bestå av företrädare för bl. a. avnämarna. För programgrupperna gäller att de bör sammansättas av personer med stor sakkunskap inom verksamhetsområdet. Möjligheterna till goda kontakter mellan avnämare och forskare – som även enligt utskottets mening är av grundläggande betydelse för en effektiv transportforskning – synes sålunda väl tillgodosedda.

Vad gäller forskningsresultatens nyttiggörande betonas i propositionen nödvändigheten av en förstärkt informationsverksamhet. En väl fungerande dokumentationsverksamhet sägs vara ytterligare en viktig förutsättning för bättre forskningsresultat. TFB avses få ett särskilt ansvar för denna verksamhet. Även utskottet finner dessa verksamheter angelägna.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inte något sådant tillkännagivande som begärs i motionen erforderligt. Yrkandet härom avstyrks följaktligen.

I motion 1983/84:2626 (vpk) framhålls att bilismen ännu inte blivit föremål för någon omfattande forskning med avseende på dess roll i nuet och framtiden. Det måste samtidigt betonas – heter det i motionen – att bilindustrin kommit att inta en alltmera ledande ställning i vår moderna industriproduktion. Här finns – understryker motionären – en angelägen forskningsuppgift.

Enligt vad utskottet erfarit utförde statistiska centralbyrån år 1978 en resvaneundersökning, vilken har tjänat som utgångspunkt för forskning om bilismens roll i samhället. En ny sådan undersökning, som genomförs innevarande år, torde ge ytterligare stimulans till sådan forskning som motionären aktualiserar.

I ett stort internationellt samarbetsprojekt – "The future of the automobile" ("Bilen i framtiden") som har initierats i Förenta staterna – läggs tonvikten vid bilindustrins samhällsroll. En rapport om projektet, vartill svenska forskare har bidragit, väntas föreligga inom kort. Stöd för genomförandet av de svenska bidragen har lämnats av styrelsen för teknisk utveckling, statens råd för byggnadsforskning, transportforskningsdelegationen m. fl.

De krav på forskning som motionären aktualiserar synes sålunda i viss utsträckning tillgodosedda. Motionsyrkandet avstyrks med hänvisning härtill.

I motion 1983/84:2615 (c) framhålls att TFB bör lokaliseras till Linköping. Härigenom skapas möjligheter till forskningssamarbete med statens väg- och trafikinstitut och Linköpings universitet.

Frågan om *transportforskningsberedningens lokalisering* behandlas inte i propositionen. Regeringens avsikt är emellertid – enligt vad utskottet erfarit – att lokalisera beredningen till Stockholmsområdet.

För en sådan lokalisering talar sådana enligt utskottets mening angelägna samordningsvinster som torde uppstå genom att andra forskningsstödjande myndigheter av betydelse för TFB:s verksamhet – såsom styrelsen för teknisk utveckling och statens råd för byggnadsforskning – också är lokaliserade till Stockholmsregionen.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motionsyrkandet.

De i propositionen förordade riktlinjerna avseende TFB:s uppgifter och organisation – i ovan ej berörda delar – har inte givit utskottet anledning till erinran. Regeringens förslag i dessa delar tillstyrks följaktligen. Detsamma gäller regeringens förslag till medelsanvisning m. m.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *sammanslagning av transportforskningsdelegationen och kollektivtrafikberedningen*
   att riksdagen med godkännande av propositionens förslag att transportforskningsberedningen och kollektivtrafikberedningen upphör och att en central myndighet (transportforskningsberedningen) inrättas den 1 juli 1984 lämnar motion 1983/84:2509 (m) yrkande 24 utan åtgärd,
2. beträffande *transportforskningsberedningens kansliresurser*
   att riksdagen med godkännande av de i propositionen förordade riktlinjerna avseende transportforskningsberedningens uppgifter och organisation i denna del avslår motionerna 1983/84:2593 (fp) yrkande 1 och 1983/84:2615 (c) yrkande 19,
3. beträffande *transportforskningsberedningens uppgifter och organisation*
   att riksdagen
   a. avslår motion 1983/84:2593 (fp) yrkande 3,
   b. med avslag på motion 1983/84:2626 (vpk) yrkande 2 godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna i motsvarande del,
   c. med avslag på motion 1983/84:2626 (vpk) yrkande 3 godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna i motsvarande del,
   d. avslår motion 1983/84:2603 (s),
   e. avslår motion 1983/84:2593 (fp) yrkande 2,
   f. avslår motion 1983/84:2626 (vpk) yrkande 1,

g. godkänner de i propositionen förordade riktlinjerna i de delar de ej omfattas av utskottets hemställan ovan,

4. beträffande *transportforskningsberedningens lokalisering* att riksdagen avslår motion 1983/84:2615 (c) yrkande 20,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att för chefen för transportforskningsberedningens kansli inrätta en ordinarie tjänst med beteckningen p,
6. att riksdagen till *Transportforskningsberedningen* under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag på 24 611 000 kr.,
7. att riksdagen medger att regeringen bemyndigar transportforskningsberedningen att besluta om statligt stöd till forskning och utveckling under budgetåren 1985/86 och 1986/87 inom en ram av 12 000 000 kr. resp. 8 000 000 kr.,
8. att riksdagen med ändring av sitt tidigare beslut (prop. 1983/84:100 bil. 8, TU 1983/84:12, rskr 1983/84:158) till *Kommittéer m. m.* under sjätte huvudtiteln för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag på 3 100 000 kr.,
9. att riksdagen godkänner att befintliga reservationer på anslagen *Åtgärder för att främja investeringar och utvecklingsarbete i kollektivtrafiken, Transportforskningsdelegationen* och *Kollektivtrafikberedningen* överförs den 1 juli 1984 till reservationsanslaget *Transportforskningsberedningen.*

Stockholm den 10 maj 1984

På trafikutskottets vägnar
BIRGER ROSQVIST

Närvarande: Birger Rosqvist (s), Rune Torwald (c), Olle Östrand (s), Wiggo Komstedt (m), Rune Johansson (s), Per Stenmarck (m), Sten-Ove Sundström (s), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Sven Henricsson (vpk), Göran Riegnell (m), Sören Lekberg (s), Ingrid Andersson (s), Lisbet Calner (s) och Bertil Jonasson (c).

Reservationer

1. Transportforskningsberedningens kansliresurser (mom. 2)

Rune Torwald (c), Wiggo Komstedt (m), Per Stenmarck (m), Görel Bohlin (m), Olle Grahn (fp), Göran Riegnell (m) och Bertil Jonasson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Av propositionen" och slutar med "motsvarande del." bort ersättas med text av följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör, åtminstone på sikt, TFB:s kansliresurser minskas i stället för att helt enkelt – såsom regeringen förordar – bestå av en sammanslagning av TFD:s och KTB:s kanslipersonal. Genom att på så sätt minska forskningsbyråkratin skulle en större del av de anslagna medlen kunna tillföras den direkta forskningen.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motionsyrkandena och avstyrker de i propositionen förordade riktlinjerna avseende TFB:s uppgifter och organisation i motsvarande del.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *transportforskningsberedningens kansliresurser*
att riksdagen med bifall till motionerna 1983/84:2593 (fp) yrkande 1 och 1983/84:2615 (c) yrkande 19 samt med anledning av de i propositionen förordade riktlinjerna avseende transportforskningsberedningens uppgifter och organisation i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,

2. Transportforskningsberedningens uppgifter och organisation (mom. 3 f)

Sven Henricsson (vpk) anser

dels att det stycke av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "De krav" och slutar med "hänvisning härtill." bort ersättas med text av följande lydelse:

En *övergripande* forskning om bilismens framväxt och roll i *vårt* land saknas dock fortfarande. Bilindustrin har en mycket stor betydelse för Sveriges industriutveckling och därmed för landets framtid. Det är därför enligt utskottets mening angeläget att forskning om bilismens och bilindustrins roll i Sverige kommer till stånd i enlighet med motionsyrkandet.

Av det anförda följer att utskottet tillstyrker motion 1983/84:2626 (vpk) i här berörd del.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 f bort ha följande lydelse:

3. beträffande *transportforskningsberedningens uppgifter och organisation*
att riksdagen
f. med bifall till motion 1983/84:2626 (vpk) yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om forskning rörande bilismens och bilindustrins roll i Sverige,

3. Transportforskningsberedningens lokalisering (mom. 4)

Rune Torwald och Bertil Jonasson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 7 som börjar med "För en" och slutar med "avstyrks motionsyrkandet." bort ersättas med text av följande lydelse:

Utskottet ansluter sig emellertid för sin del till de överväganden som enligt motionen talar för att lokalisera beredningen till Linköping. Motionen tillstyrks följaktligen i denna del.

Vad utskottet nu har anfört bör av riksdagen ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *transportforskningsberedningens lokalisering*
att riksdagen med bifall till motion 1983/84:2615 (c) yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet härom anfört,